

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

Pidginak

- Hizkuntz-ukipen egoeran sortzen dira.
- Erabilera: sal-erosketak eta batak bestearen hizkuntza hitz egiten ez duten pertsonen arteko komunikazioa.
- Ez dira ama-hizkuntza gisara ikasiak.
- Gramatika urria dute: osagai funtzional gutxi (artikulu, pre-/postposizio, etab.), flexio gutxi.
- Pidgina sortzen duten ukipen egoera honetan dauden hizkuntzen artean, bata ikuspuntu sozial eta ekonomikotik dominatzailea izaten da: honi *superestratu*-hizkuntza deitzen zaio (pidgin askotan, Europako hizkuntza kolonialak izaten dira, hala nola ingelesa, frantsesa, gaztelera, portugesa holandera, etab.). Prestigio gutxiago dutenak (normalean bertako hizkuntzak izaten direnak), *substratu*-hizkuntzak deitzen dira.

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

■ *Euskal pidginak:*

Euskara-Islandiera pidgina (Islandia). Euskal arrantzaleek komertzioan komunikatzeko sortua. Erreferentzia ugari. XVI. mendetik aurrera. (beste hizkuntzeta hizak ere: Holandera, ingelesa, frantsea, alemanera eta gaztelara)

Euskara-Algonkinoa pidgina (Ternuan, Kanada). Euskal arrantzaleek Ternuako indioekin/biztanleekin komertzioan komunikatzeko sortua. Euskara eta hizkuntza algonkinoen arteko pidgina. XVI. mendetik aurrera (1530. eta 1580. urteen artean euskal arrantzaleen loraldia). Erreferentziak XVII. mendeko dokumentuetan (gaskoierazko hitzak...)

Erromintxela (Euskal Herria). Indiatik abiatutako ijitoen ondorengoak dira erromintxelak. XVI. Mendean iritsi ziren EH-ra. Romaniaren eta euskararen arteko hizkera garatu zuten euskaldunekin komunikatzeko.

Xiriga (Euskal Herria). Asturiaseko teilagileak XIX.mende erdialdetik XX. Mede hasiera arte Euskal Herrira (Bizkaia/Gipuzkoa mendebaldean) etortzen zirenean garatutakoa. Euskara eta asturieran oinarritutakoa.

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

- **Euskara-Islandiera Pidgina (EIP)**
- XVII mendean, euskal arrantzaleak Islandiaraino heldu zirenean, hango biztaleekin komunikatzeko sortua

J.I. Hualde (1991), “Icelandic Basque Pidging”, ASJU XXV-2: 427-437

<http://www.ehu.es/ojs/index.php/ASJU/article/view/8225/7387>

- presentá for mi bocata for mi attora
giefdu mier pvodu fyrer mig skyrcu
'give me' 'wash the shirt for me'
- presentá for mi locaria set ju presentá for mi
giefdu mier socka bond hvad gefur pu mier
'give me garters' 'what do you give me?'
- for mi presentá for ju biskusa eta sagarduna
eg skal gefa pier braudkoku og syrdryck
'I will give you a cake and cider'

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak (EIP)

- sumbatt galsardia for
fyrer hvad marga socka
'for how many stockings?'
- sey galsardia esta vyra
6 por socka, ecke meira
'six (pairs of) stockings, no more'
- trucka cammisola
kaufftu peisu
'buy a jacket'
- hamar by galsardia
12 por socka
'twelve (pairs of) stockings'

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak (EIP)

- cavinit trucka for mi
eckert kaupe eg
'I don't" buy anything'
- for ju mala gissuna
pu ert ~ondur madur
'you are a bad man'
- Christ Maria presenta for mi balia, for mi, presenta for ju bustana
gefe Christur og Maria mier hval, skal jeg.gefa pier spordenn
'If Christ and Mary, give me a whale, I will give you the tail'
- presenta for mi berrua usnia eta berria bura
gefdu mier heita miolk og nyt: smior
'give me hot milk and new butter'
- ser travala for ju
hvad giorer pu
'what are you doing?'

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak (EIP)

- Islandera: 4 Kasu marka (Nom, Acc, Dat, Gen), bi zenbaki gramatikala (sg, pl), 3 genero gramatikala. Subjektuarekin komunztadura. Buru lehena, baina Aditza Subjektuaren aurretik zenbait egituratan: Bai/ezko galderak, aginduak, etab. Adjektibo eta izenaren arteko komunztadura. Determinatzailea atzizkia da (izenei atzetik lotzen zaie).

“In summary, this sample gives us the impression of a very rudimentary pidgin. Sentences can have the basic functions of expressing a statement, asking a question or giving a command. Special questions are identified by wh fronting and commands by subject deletion. No temporal or aspectual notions can be expressed (probably they would be expressed by means of adverbs when required). The notions of subject and object are encoded by word order. The lexicon is drawn mainly from Basque and, in a smaller proportion, from Spanish and French. A few lexical items are from other origins. Curiously the first and second person singular pronouns seem to be taken from English. The order of constituents seems to follow the Icelandic model: SVO, Adjective Noun, prepositions (/or). Of these, though, only the order of Adjective and Noun could be argued to be taken from Icelandic. The order SVO is also frequent in Basque and, moreover, has been characterized as the perceptually preferable order (Givon 1979). The status of for as a preposition is not transparent from the data. For ju and for mi perhaps were taken as monomorphemic. The only occurrence of *for* not in pronominals is (30), in which *for* could be interpreted as a stranded preposition or as a postposition.

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak (EIP)

“In commands, the omission of the subject is in accordance with the facts of Basque (and the other possibly relevant languages, Spanish and French). Subject inversion as in Icelandic would render sentences difficult to interpret in IBP. The omission of the copula, which cannot be traced to either language, seems to be dictated by a principle of maximum simplicity. Unlike other pidgins, IBP does not present a morphological marker to distinguish verbs from nouns (cf. Russenorsk -om, 'attached to the verb) or nouns from adjectives (cf. Tok Pisin -pela, attached to the adjective). The data do not show us how genitive constructions were formed. More complex constructions, like relative clauses, perhaps did not develop. Yes-no questions are not illustrated either; possibly they were distinguished by means of intonation only, as seems to be general for creoles (Bickerton 1983).”

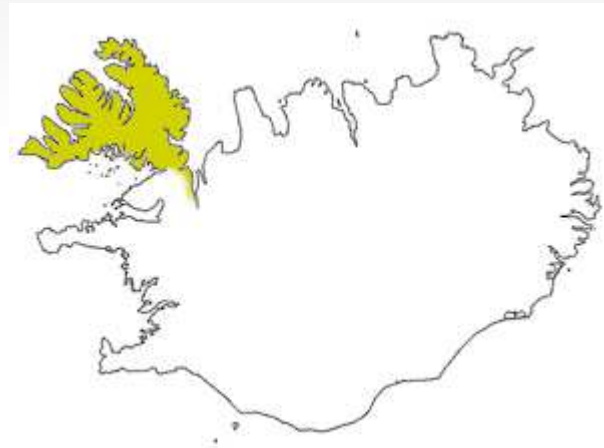
Hualde, op.cit. 436-7 or.

Informazio gehiago:https://eu.wikipedia.org/wiki/Euskara-islandiera_pidgina

<http://www.webcitation.org/query?id=1256489312810649&url=www.geocities.com/athens/9479/kreole.html%233>

- Icelandic-Basque pidgin

<http://glottolog.org/resource/languoid/id/icel1248>

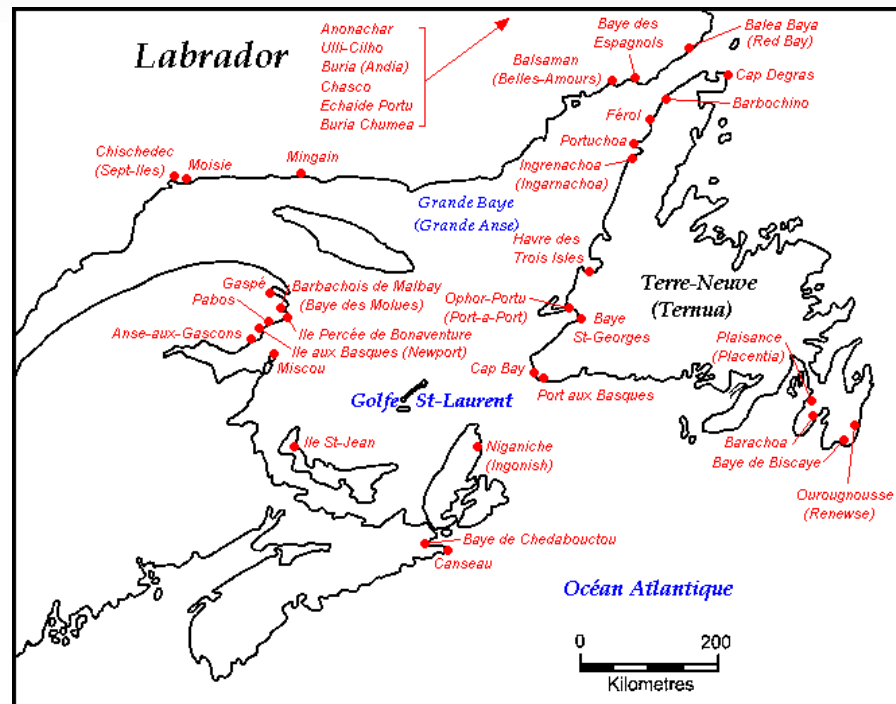

[https://en.wikipedia.org/wiki/Basque
%E2%80%93Icelandic_pidgin](https://en.wikipedia.org/wiki/Basque%E2%80%93Icelandic_pidgin)

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

Euskaldunak 1527 inguruan iritsi bide ziren Ternua aldera. Amerindiar herritarren --míkmaq eta innu (orduan Montagnais deituak)) eta euskaldunen arteko hartu-emanak pidgin bat sorrarazi zuen. Hiztegi murrizta eta gramatika oinarri-oinarrizkoa. Urrezko aroa 1580 eta 1635 artean izan omen zen.

Garai hartako iturri independente batzuek pidgin baten berri ematen dute. 1612an Marc Lescarbotek *Histoire de la Nouvelle France* liburuan aipatzen du bertakoek hizkuntza bat erabiltzen zutela kanpotarrekiko hartu-emanetarako, euskararekin nahasita zegoena

- https://eu.wikipedia.org/wiki/Algonkin-euskara_pidgina

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

▪ Erromintxela

Txipa nola duzu? Nola duzu izena?

Masak eta barkitxuak panguan dao. Argiak eta arkumeak larrean daude.

Nire kera zurearen palian dao, hemendik obetoao dikatuko duzu. Nire etxea zurearen ondoan dago, hemendik hobeto ikusiko duzu.

Xaua, goli keaau zak, mol buterrago ajinen duk. Mutila, kanta ezak, ardo gehiago izanen duk.

Txaia, brastando keau zak! Mutila, azkar korrika egizak!

Kuti zarrak upre! Gora begira ezak!

Dekhatu nuen. Ikusi nuen.

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

■ Xiriga

Amarbi. Hamabi

Ogueiba. Hogeitabat

Oguei amar. Hogeita hamar

Lauoguei amar. Laurogeita hamar.

Emilia. Mila.

Emilio. Milioi.

Araguia. Haragia.

Bartolo. Artoa.

Drama. Ama.

Drape. Aita.

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

Kreolerak

- Pidginetatik sortutako hizkuntzak.
- Giza-hizkuntzen ezaugarri guztiak dituzte.
 - 1. gaiko 14 ezaugarriak
 - Ama-hizkuntza gisara ikasten da (jabekuntza).
- Kreolerak ez dira, beraz, dialekto eta hizkera oker eta osatugabeak, hizkuntza osoki gramatikalak baizik
- Kontzeptu historiko, politiko eta ideologikoa da, baina ez zorrozki linguistikoa.

Si huan i su sal.

un día el nana di huan ya manda konele kompra sal na tyangge. kuando ta bolbe ya si huan ya pasa le na un río. Byen bonito gayót el agua i ya pensa le baña antes de bolber na kasa. para hende? no roba su sal el mana hente ya pone ele el sal na rio ya saka le un grande pyedra ke ya pone ele ensima del sal para tapa. Al akabar ya ele de baña i nada ya empesa le buska ke buska kon el sal pero no ay mas ele enkontra kay ya dritti ya el salina agua.

'Juan y su sal.

Un día la madre de Juan le envió a comprar sal al mercado. Al regresar Juan, pasó junto a un río. El agua era muy hermosa y decidió bañarse antes de volver a casa. Para que no le pudieran robar la sal, la colocó en el río y la cubrió con una gran piedra. Cuando terminó de bañarse y de nadar, empezó a buscar y buscar la sal, pero no pudo encontrarla, ya que se había disuelto en el agua.'

Chabacano de Zamboanga (Filipinak)

2.3. Hizkuntzak ukipenean: pidginak eta kreolerak

Nikaraguako zeinu hizkuntza (Idioma de Señas de Nicaragua)

- Hizkuntza baten sorrera
- Nikaragua 1980. hamarkadan
- Gramatika aberatsa: flexioa, etab.
(Irakurri Pinker (1994), 2. kap.)

